

Miejsce praktyk w kształceniu nauczycieli

Od finansowania do jakości

Raport SOS dla Edukacji

99%

SOS dla Edukacji

Autorka: Katarzyna Prachnio (MamPrawoWiedziec.pl)

Współpraca: Karolina Prus-Wirzbicka, Agnieszka Ciesielska

Redakcja i korekta: Małgorzata Janaszek-Bazanek

Opracowanie graficzne: Three Dots Agency

Treść publikacji (o ile nie zaznaczono inaczej) jest dostępna na licencji
Creative Commons (CC BY-ND 4.0)

Warszawa 2025

Wydawca

SOS dla Edukacji

ul. Smolna 20/6, 00-375 Warszawa

kontakt@sosdlaedukacji.pl

sosdlaedukacji.pl

Publikacja bezpłatna

Publikacja powstała w ramach wsparcia finansowego udzielonego przez
Fundację EFC

Fundacja
EFC

Spis treści

Wstęp	2
--------------	----------

Podsumowanie odpowiedzi uczelni	5
--	----------

Jakie pytania zadaliśmy?	5
Jakie uczelnie zapytaliśmy i kto odpowiedział?	7
Wynagrodzenie opiekunów praktyk	10
Umowy zawierane z placówką	12
Umowy zawierane z opiekunem praktyk	15
Liczba studentów, którzy odbyli praktyki	20
Liczba nauczycieli-opiekunów praktyk	21
Liczba umów	22
Dofinansowanie	23

Podsumowanie	24
---------------------	-----------

Wstęp

Obowiązkowym elementem studiów nauczycielskich jest odbycie praktyk pedagogicznych i różnego typu hospitacji w placówkach edukacyjnych. Liczba godzin tych aktywności została ściśle ustalona w standardach kształcenia nauczycieli. Udział w praktykach daje studentom możliwość skonfrontowania zdobytej wiedzy teoretycznej, i własnych przekonań o uczeniu z rzeczywistością szkolną. Na kolejnym etapie, już w roli nauczyciela, ich zadaniem będzie samodzielne podejmowanie trafnych merytorycznie i wychowawczo decyzji, dotyczących konkretnych działań w klasie. Podczas praktyk studenci rozpoczynają własną drogę zawodową – powinni mieć przestrzeń na refleksję w działaniu i nad działaniem. Ich tożsamość zawodowa buduje się przez te najwcześniejsze doświadczenia, które następnie będą przekształcane na drodze eksperymentów i sprawdzania różnych możliwości działania z uczniami. Służą temu obserwacja, dostrzeganie problemów i identyfikowanie obszarów niewiedzy, stawianie pytań, planowanie twórczych rozwiązań oraz ich weryfikowanie. Praktyki pozwalają na poznanie społecznego kontekstu uczenia się i nauczania.

Konieczne jest, by w placówce, do której trafiają praktykanci, mogli oni liczyć na odpowiednią opiekę nauczyciela-mentora, który będzie nie tylko pokazywał dobrą praktykę działań edukacyjnych i wychowawczych, ale wesprze studenta w tworzeniu i rozwijaniu jego własnej wiedzy. Przygotowanie wykształconych, profesjonalnych nauczycieli nie jest wyłącznie zadaniem szkół wyższych, wymaga ono sieci wzajemnego wsparcia obejmującej studentów, ich przyszłych pracodawców i współpracowników, dzieci i ich rodziców oraz władz oświatowych na różnych szczeblach.

Niedobór nauczycieli będzie za chwilę nie tylko wyzwaniem dyrektorów, ale także samorządów. Populacja polskich nauczycieli się starzeje, młodzi ludzie nie są zainteresowani pracą w szkole, a nauczyciele o krótkim stażu pracy często odchodzą z zawodu.¹ O tych problemach szerzej pisaliśmy w raporcie „W jakim stanie jest stan nauczycielski?”. Przytoczmy tu jednak podstawowe statystyki.

Według najnowszego „Barometru zawodów” (prognoza zapotrzebowania na pracowników w 2025 roku) na 23 zawody uznane za deficytowe – 5 to profesje nauczycielskie. Są to nauczyciele praktycznej nauki zawodu, przedmiotów ogólnokształcących, przedmiotów zawodowych, nauczyciele przedszkoli oraz szkół specjalnych i oddziałów integracyjnych. Jedynie zapotrzebowanie na nauczycieli nauczania wczesnoszkolnego jest we względnej równowadze

¹Dobkowska, J., Zielińska, A., Żytka, M. (2024). Młodzi nauczyciele odchodzą ze szkoły. Raport z diagnozy uwarunkowań odchodzenia z zawodu nauczycieli o stażu pracy do 5 lat. Warszawa: Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego.

wskali kraju, choć i ich brakuje w województwach: dolnośląskim, lubuskim i zachodniopomorskim². Problem ten będzie się nasilał w związku z odchodzeniem obecnych nauczycieli na emeryturę. 37% polskich nauczycieli to osoby w wieku 50 lat i starsze. Udział najmłodszych nauczycieli (w wieku poniżej 30 lat) spadł z 9% w 2013 roku do zaledwie 4% w 2022 roku i jest to jeden z najniższych wyników w Unii Europejskiej (średnia dla krajów UE wyniosła 9%). Relatywnie wysoki udział młodych nauczycieli występuje w edukacji przedszkolnej (16% z nich to osoby w wieku do 30 lat, o 2 punkty procentowe więcej niż średnio w UE)³. Jednak nawet w tej grupie udział nauczycieli przed 30 r. ż. maleje – w latach 2013–2018 utrzymywał się na poziomie 22–23%, a od 2019 roku sukcesywnie spada⁴. Jednocześnie brakuje nowych chętnych. W ostatnich latach spada zainteresowanie studiami pedagogicznymi – w roku akademickim 2022/2023 na kierunkach z grupy pedagogicznych uczyło się 5,9%⁵ studiujących, a w roku 2023/2024 – 5,6%⁶, podczas gdy dekadę wcześniej było to 11,2% (w roku akademickim 2011/2012⁷).

W przygotowanej w ramach działań SOS dla Edukacji „Mapie Drogowej” rekomendujemy upowszechnianie dobrych modeli w organizacji praktyk nauczycielskich: pod opieką mentora lub mentorki, z wykorzystaniem narzędzi refleksji i projektowania, w regularnym rytmie z zajęciami akademickimi, w odpowiednio przygotowanych szkołach ćwiczeń, które pełniłyby funkcje „klinik kształcenia”. Piszemy o konieczności wydłużenia praktyk. W naszym nadrzędnym dokumencie programowym, w jednym z dziesięciu punktów Obywatelskiego Paktu dla Edukacji mówimy o dobrze wynagradzanych i docenianych nauczycielach. Czy to finansowanie dotyczy jedynie comiesięcznego wynagrodzenia? Jak wycenić dodatkową pracę nauczycieli, którzy podejmują się prowadzenia praktyk ze studentami, poza godzinami swojej pracy, którzy dzielą się doświadczeniem i, wiedzą, zdobytą często na niejednych studiach i szkoleniach. Kto w praktyce ma finansować pracę przyjmującego studentów nauczyciela? W czyim interesie jest dobre przygotowanie studentów do przyszłej pracy?

²Antończak-Świder, K., Biernat, A. (2024). Barometr zawodów 2025. Raport podsumowujący badanie w Polsce. Kraków: Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie. https://barometrzwodow.pl/forecast-card-zip/2025/report_pl/raport_ogolnopolski_2025.pdf [dostęp: 10.04.2025].

³OECD (2024). Education at a Glance 2024: OECD Indicators. Paris: OECD Publishing.

⁴OECD (2024). Data Explorer. Share of teachers by age range. [https://data-explorer.oecd.org/vis?fs\[0\]=Topic%2C0%7CEducation%20and%20skills%23EDU%23&fs\[1\]=Topic%2C1%7CEducation%20and%20skills%23EDU%23%7CTeachers%23EDU_TEA%23&pg=20&fc=Topic&snb=49&df\[ds\]=dsDisseminateFinalDMZ&df\[id\]=DSD_EAG_UOE_NON_FIN_PERS%40DF_UOE_NF_PERS_AGE&df\[ag\]=OECD.EDU.IMEP&df\[vs\]=1.0&dq=POL%2BOECD%2BEU25.ISCED11_0%2BISCED11_35%2BISCED11_34%2BISCED11_1%2BISCED11_2%2BISCED11_3.....A....._T.Y60T64%2BY_GE65%2BY_LT30%2BY30T49%2BY_GE50&pd=2013%2C2022&to\[TIME_PERIOD\]=false&vw=tb](https://data-explorer.oecd.org/vis?fs[0]=Topic%2C0%7CEducation%20and%20skills%23EDU%23&fs[1]=Topic%2C1%7CEducation%20and%20skills%23EDU%23%7CTeachers%23EDU_TEA%23&pg=20&fc=Topic&snb=49&df[ds]=dsDisseminateFinalDMZ&df[id]=DSD_EAG_UOE_NON_FIN_PERS%40DF_UOE_NF_PERS_AGE&df[ag]=OECD.EDU.IMEP&df[vs]=1.0&dq=POL%2BOECD%2BEU25.ISCED11_0%2BISCED11_35%2BISCED11_34%2BISCED11_1%2BISCED11_2%2BISCED11_3.....A....._T.Y60T64%2BY_GE65%2BY_LT30%2BY30T49%2BY_GE50&pd=2013%2C2022&to[TIME_PERIOD]=false&vw=tb) [dostęp: 20.01.2025]

⁵GUS (2023). Szkolnictwo wyższe i jego finanse w 2022 roku. <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/edukacja/edukacja/szkolnictwo-wyzsze-i-jego-finance-w-2022-roku,2,19.html> [dostęp: 10.04.2025].

⁶GUS (2024). Szkolnictwo wyższe i jego finanse w 2023 roku. <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/edukacja/edukacja/szkolnictwo-wyzsze-i-jego-finance-w-2023-roku,2,20.html> [dostęp: 10.04.2025].

⁷GUS (2012). Szkoły wyższe i ich finanse w 2011 roku. <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/edukacja/edukacja/szkoly-wyzsze-i-ich-finance-w-2011-r-,2,8.html> [dostęp: 10.04.2025].

Być może to właśnie doświadczenie praktyk zaważy na tym czy dany student/studentka pedagogiki zdecyduje się na pracę w zawodzie. Czy zatem stać nas na to, by nie wspierać tego ważnego elementu kształcenia pedagogicznego?

Postanowiliśmy przyjrzeć się bliżej zagadnieniu organizacji praktyk w procesie kształcenia nauczycielek i nauczycieli. W październiku 2024 roku zwróciliśmy się do uczelni prowadzących studia pedagogiczne z wnioskiem o udostępnienie informacji publicznej. Chcieliśmy dowiedzieć się, czy nauczyciele otrzymują wynagrodzenie od uczelni za przyjmowanie studentów, w jakiej wysokości i czy w tym procesie uczestniczą samorządy (czy mają one podpisane jakiekolwiek umowy z uczelniami wyższymi). Przypomnijmy, że prawo dostępu do informacji publicznej przysługuje każdemu na mocy „Ustawy o dostępie do informacji publicznej”. Instytucje publiczne (a do takich należą uczelnie) mają obowiązek udostępnić informacje obywatelom. Raport pokazuje szczegółowo jakie informacje udało się nam zebrać, a na jakie pytania uczelnie nie udzieliły odpowiedzi.

Podsumowanie odpowiedzi uczelni

Jakie pytania zadaliśmy?

Wybrane uczelnie poprosiliśmy o:

1. Wskazanie, ile wynosiła stawka wynagrodzenia brutto za jedną godzinę lekcyjną dla nauczycieli sprawujących opiekę pedagogiczną nad studentami zaocznymi i dziennymi odbywającymi praktyki (ciągłe i obserwacyjne) w szkołach i placówkach oświatowych w roku akademickim: 2021/2022, 2022/2023, 2023/2024.
2. Przesłanie dokumentów regulujących stawki wskazane w pkt. 1.
3. Przesłanie wzoru umowy podpisywanej pomiędzy uczelnią a placówką szkolną lub placówką oświatową z lat 2021/2022, 2022/2023, 2023/2024.
4. Przesłanie listy wszystkich placówek szkolnych lub placówek oświatowych, z którymi uczelnia podpisała umowę.
5. Wskazanie jaką kwotę uczelnia wypłaciła nauczycielom opiekującym się studentami odbywającymi obowiązkowe praktyki opiekuńczo-wychowawcze z lat 2021/2022, 2022/2023, 2023/2024 z podziałem na lata.
6. Przesłanie wzoru umowy podpisywanej pomiędzy uczelnią a nauczycielem opiekującym się studentami odbywającymi obowiązkowe praktyki opiekuńczo-wychowawcze z lat 2021/2022, 2022/2023, 2023/2024.
7. Wskazanie, na podstawie czyjej decyzji (stanowisko) ustalana jest stawka wskazana w pkt 1.
8. Wskazanie, ilu studentów odbyło praktykę w szkołach lub placówkach oświatowych w roku akademickim: 2021/2022, 2022/2023, 2023/2024.
9. Wskazanie, ilu łącznie nauczycieli w porozumieniu z uczelnią sprawowało opiekę ze strony szkoły lub placówki oświatowej nad studentami odbywającymi praktykę.

10. Wskazanie, ile umów i na jaką liczbę godzin praktyk zostało podpisanych z nauczycielami sprawującymi opiekę ze strony szkoły lub placówki oświatowej nad studentami odbywającymi praktykę.
11. Wskazanie, czy uczelnia otrzymała dofinansowanie od JST lub innych podmiotów na realizację obowiązkowych praktyk opiekuńczo-wychowawcze przez studentów. Jeżeli tak, to prosiliśmy o:
 - a. wskazanie jaką kwotę i od jakiego JST/podmiotu instytucja ją otrzymała;
 - b. przesłanie skanów umów lub innych porozumień zawartych między uczelnią a JST/podmiotem wskazanym w pkt. 11.

Jakie uczelnie zapytaliśmy i kto odpowiedział?

1. Akademia Nauk Stosowanych im. Józefa Gołuchowskiego
2. Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II
3. Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie
4. Uniwersytet Jagielloński
5. Uniwersytet Jana Długosza w Częstochowie
6. Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach
7. Uniwersytet Opolski
8. Uniwersytet Rzeszowski
9. Uniwersytet Szczeciński
10. Uniwersytet w Białymstoku
11. Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie
12. Uniwersytet Warszawski
13. Uniwersytet Wrocławski
14. Uniwersytet Zielonogórski

Spośród czternastu uczelni do których skierowaliśmy nasze pytania w trybie dostępu do informacji publicznej, cztery nie udzieliły nam merytorycznej odpowiedzi.

Uniwersytet Warszawski w ogóle nie odpowiedział na nasz wniosek chociaż, na mocy „Ustawy o dostępie do informacji publicznej”, ma taki obowiązek. Uniwersytet Wrocławski odmówił odpowiedzi powołując się na przepisy tej ustawy dotyczące informacji przetworzonej (wymaga podjęcia dodatkowych czynności o znacznym nakładzie czasu i pracy). Zgodnie z tymi przepisami

uzyskanie informacji przetworzonej wymaga wykazania szczególnej istotności dla interesu publicznego⁸. Uczelnia wezwała nas więc do wykazania tego istotnego interesu. W takiej sytuacji nie wchodziliśmy w dalszą debatę z uczelnią.

Podobną odpowiedź otrzymaliśmy od Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, z tym, że uczelnia uznała za informację przetworzoną siedem z jedenastu zadanych pytań – mimo to, nie udzieliła odpowiedzi na żadne z nich (wzywając nas do uzasadnienia istotnego interesu).

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie również wezwała nas do udowodnienia przesłanki szczególnej istotności dla interesu publicznego. Ponadto SGGW oszacowało, że udzielenie odpowiedzi na nasze pytania będzie wymagało od pracowników uczelni ponad 200 godzin pracy, w związku z czym zapowiedziała naliczenie opłaty w wysokości blisko 22 tys. zł. Poniżej zamieszczamy fragment uzasadnienia uczelni:

(...) udostępnienie informacji publicznej zgodnie z wnioskiem w ustawowym terminie wymagać będzie od Uczelni znaczącego zaangażowania kadry kilkuosobowej, niemal całkowitego zaangażowania co najmniej dwóch pracowników administracyjnych (pracownika dziekanatu i archiwum) i pracowników sekretariatu Rektora oraz skierowania polecenia służbowego do jednego nauczyciela akademickiego (opiekun praktyk). Szacuje się, że dla wykonania wniosku koniecznym będzie poświęcenie łącznie ok. (150 h – praca opiekuna praktyk, 24h pracy osób w archiwum, 60h pracy pracownika dziekanatu) godzin pracy wszystkich w/w pracowników, co w przeliczeniu przez średni miesięczny wymiar czasu pracy oraz średnie miesięczne wynagrodzenia pracowników na danym stanowisku dało łącznie kwotę 21 620,00 zł.

Jak najbardziej rozumiemy, że przygotowanie odpowiedzi na niektóre pytania zawarte we wniosku wymaga pewnych nakładów czasu i pracy, jednak wymiar tego czasu oszacowany przez SGGW pozostaje niezrozumiały. Wydaje nam się, że inne uczelnie również nie udzieliłyby nam odpowiedzi, jeżeli do jej przygotowania potrzeba by było faktycznie blisko półtora miesiąca pracy pracownika uczelni (biorąc pod uwagę standardowy wymiar etatu). Być może sygnalizuje to pewien problem z dokumentacją związaną z przebiegiem praktyk studenckich. Zaznaczmy, że odpowiedź na niektóre pytania m.in. o wzór umowy zawieranej z placówką oświatową i nauczycielem, czy o dokumenty regulujące stawki wynagrodzenia dla nauczycieli-opiekunów praktyk nie powinny raczej zostać uznane za informację przetworzoną (trudno ocenić, aby samo przesłanie dokumentu wymagało znacznych nakładów dodatkowej pracy).

⁸Art. 3. 1. Prawo do informacji publicznej obejmuje uprawnienia do: uzyskania informacji publicznej, w tym uzyskania informacji przetworzonej w takim zakresie, w jakim jest to szczególnie istotne dla interesu publicznego; Ustawa o dostępie do informacji publicznej

Jednak nie wszystkie odpowiedzi wyglądały w ten sposób. Niektóre uczelnie powoływały się więc na ten sam przepis dotyczący informacji przetworzonej w odniesieniu do poszczególnych pytań, np. wskazanie, ile umów i na jaką liczbę godzin praktyk zostało podpisanych z nauczycielami sprawującymi opiekę ze strony szkoły lub placówki oświatowej nad studentami odbywającymi praktykę (Uniwersytet Opolski), czy wskazanie, ilu studentów odbyło praktykę w szkołach lub placówkach oświatowych w roku akademickim: 2021/2022, 2022/2023, 2023/2024 (Uniwersytet Jagielloński).

Natomiast Akademia Nauk Stosowanych im. Józefa Gołuchowskiego (ANSG) jako jedyna spośród pytaných uczelnia niepubliczna, w zakresie pytań dotyczących kwestii finansowych (stawka wynagrodzenia dla nauczycieli-opiekunów praktyk, wskazanie łącznej kwoty wypłaconej nauczycielom) powołała się na Art. 5. ust. 1 i 2 „Ustawy o dostępie do informacji publicznej”, które stanowią:

Art. 5.

1. Prawo do informacji publicznej podlega ograniczeniu w zakresie i na zasadach określonych w przepisach o ochronie informacji niejawnych oraz o ochronie innych tajemnic ustawowo chronionych.

2. Prawo do informacji publicznej podlega ograniczeniu ze względu na prywatność osoby fizycznej lub tajemnicę przedsiębiorcy. Ograniczenie to nie dotyczy informacji o osobach pełniących funkcje publiczne, mających związek z pełnieniem tych funkcji, w tym o warunkach powierzenia i wykonywania funkcji, oraz przypadku, gdy osoba fizyczna lub przedsiębiorca rezygnują z przysługującego im prawa.

Ostatecznie jednak z odpowiedzi na inne pytania wynika, że ANSG nie wypłacała wynagrodzenia nauczycielom sprawującym opiekę nad studentami odbywającymi praktyki.

Wynagrodzenie opiekunów praktyk

Jedną z kluczowych kwestii w naszym badaniu jest wynagrodzenie dla nauczycieli sprawujących opiekę pedagogiczną nad studentami odbywającymi praktyki w szkołach i placówkach oświatowych. Poprosiliśmy uczelnie o wskazanie kto decyduje wysokości wynagrodzenia dla opiekunów praktyk oraz przesłanie dokumentów regulujących stawki.

Na dziesięć uczelni, trzy nie wypłacały opiekunom praktyk żadnego wynagrodzenia – to: **Akademia Nauk Stosowanych im. Józefa Gołuchowskiego, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II i Uniwersytet w Białymstoku**. Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach odpowiedział, że nie reguluje wynagrodzenia za godziny lekcyjne dla nauczycieli sprawujących opiekę pedagogiczną nad studentami zaocznymi i dziennymi odbywającymi praktyki. Natomiast **Uniwersytet Jana Długosza w Częstochowie** nie wynagradza opiekunów praktyk ciągłych, a za jedną godzinę przepracowaną z grupą studentów w ramach praktyk śródrocznych wypłacał nauczycielowi 20 zł w roku akademickim 2021/22, 27,70 zł w roku 2022/23 i 30,20 zł w roku 2023/24 (uczelnia nie określiła w zarządzeniu czy jest to kwota brutto czy netto).

Uniwersytet Jagielloński wypłacał opiekunom praktyk wynagrodzenie na poziomie minimalnej stawki godzinowej, a więc od 18,30 zł brutto w 2021 roku do 27,70 zł w pierwszej połowie 2024 roku. **Uniwersytet Zielonogórski** również za punkt wyjścia przyjął stawkę minimalną, ale dodatkowo stosuje przelicznik więc ostatecznie wynagrodzenie jest niższe. 30 godzin praktyk nauczycielskich w zakresie przygotowania psychologiczno-pedagogicznego jest liczone jako 8 godzin pracy z jednym studentem i rośnie w przypadku praktyk grupowych do maksymalnie 44 godzin w przypadku praktyki z dziesięcioma (i więcej) studentami. Na przykładzie minimalnej stawki godzinowej z pierwszego półrocza 2024 roku (27,70 zł brutto) faktyczne wynagrodzenie za godzinę praktyk wynosiło więc od 7,39 zł (przy praktykach z jednym studentem) do 40,63 zł (przy praktykach z grupą dziesięciu i więcej studentów). W przypadku praktyki w zakresie przygotowania dydaktycznego do nauczania pierwszego przedmiotu lub prowadzenia pierwszych zajęć w szkole (praktyki w wymiarze 50, 60 lub 80 godzin) liczy się jako 16 godzin w przypadku praktyki indywidualnej i rośnie do 56 godzin w przypadku praktyk z grupą 10 i więcej studentów. Faktyczne wynagrodzenie godzinowe dla tego rodzaju praktyk wynosi więc od 5,54 zł brutto (praktyka indywidualna w wymiarze 80 godzin) do 31,02 zł (praktyka z grupą 10 lub więcej studentów w wymiarze 50 godzin). Ostatnie dwa rodzaje praktyk wyróżnione przez Uniwersytet Zielonogórski to praktyki nauczycielskie w zakresie przygotowania pedagogicznego do wykonywania zawodu nauczyciela psychologa oraz praktyki nauczycielskie w zakresie przygotowania dydaktycznego do nauczania pierwszego przedmiotu lub prowadzenia pierwszych zajęć w szkole podstawowej i ponadpodstawowej, teoretycznych przedmiotów zawodowych oraz praktycznej nauki zawodu, oba w wymiarze 120 godzin. W tym przypadku przelicznik godzinowy wynagrodzenia wynosi od 32 godzin (1 student) do 100 godzin (10 i więcej studentów), a więc faktyczne wynagrodzenie dla opiekuna praktyk to kwota od 7,39 zł do 23,08 zł brutto za godzinę.

Podobną zasadę przelicznika godzinowego stosuje także **Uniwersytet Opolski**. W przypadku praktyki śródrocznej lub opiekuńczo-wychowawczej z grupą 1-4 studentów zadaniowy czas pracy opiekuna został wyliczony na 4 godziny, grupa 7-11 studentów to 6 godzin, a 12-15 studentów – 8 godzin. Zryczałtowana stawka godzinowa brutto wynosiła 26 zł od 14 grudnia 2022 roku i 30 zł od 21 grudnia 2023 roku. Inne stawki obowiązują w przypadku praktyki pedagogicznej ciągłej. Od 14 grudnia 2022 roku stawka za całą praktykę wynosiła od 70 zł za 15-20 godzin praktyk do 300 zł za 150 godzin praktyk. 21 grudnia 2023 roku stawki te zostały podniesione i od tamtej pory wynoszą od 80 do 400 zł brutto za wskazane wymiary godzinowe praktyk. Jeżeli przeliczymy te kwoty na stawki godzinowe to wynagrodzenie za praktyki w wymiarze od 60 do 150 godzin wynosiło od grudnia 2022 roku 2 zł brutto, a od grudnia 2023 roku 2,67 zł. Wyższe wynagrodzenie godzinowe przysługiwało opiekunom krótszych praktyk (w wymiarze 15-30 godzin): od 2,67 do 4,67 zł od grudnia 2022 roku i od 3 do 5,33 zł od grudnia 2023 roku.

Na **Uniwersytecie Rzeszowskim** w latach 2021/22 i 2022/23 opiekunom przysługiwało wynagrodzenie w wysokości 40 zł brutto za jeden tydzień praktyki odbywanej przez studenta oraz 35 zł za tydzień praktyki odbywanej przez grupę studentów (praktyka śródroczna). Natomiast w roku akademickim 2023/24 zasady wynagradzania uległy zmianie. Wówczas 40 zł przysługiwało za „sporządzenie recenzji o studencie, obejmującej analizę i ocenę jednego tygodnia praktyki odbywanej przez studenta”, a za opiekę nad grupą studentów odbywających praktykę wynagrodzenie wynosiło minimalną stawkę godzinową, czyli 23,50 zł od 1 lipca 2023 roku i 27,70 zł od 1 stycznia 2024 roku.

Uniwersytet Szczeciński wprowadził jednolitą stawkę wynagrodzenia w wysokości 50 zł brutto za efektywne zajęcia pokazowe (45 minut) dla studentów wraz z ich omówieniem, 120 zł za praktyki pedagogiczno-psychologiczne (30 godz.) za jednego studenta oraz 240 zł za praktyki dydaktyczne (60 godz.) za jednego studenta. Uczelnia nie określiła w zarządzeniu czy są to kwoty brutto czy netto.

Kolejne pytanie dotyczące wynagrodzeń dotyczyło **łączych kwot wypłaconych nauczycielom opiekującym się studentami odbywającymi obowiązkowe praktyki opiekuńczo-wychowawcze**. Przypomnijmy, że na Akademii Nauk Stosowanych im. Józefa Gołuchowskiego, w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim i Uniwersytecie w Białymstoku opiekunowie praktyk nie otrzymują wynagrodzenia. Uniwersytet Jana Kochanowskiego i Uniwersytet Zielonogórski deklarują, że nie organizują takich praktyk, natomiast Uniwersytet Jagielloński nie odpowiedział na to pytanie powołując się na informację przetworzoną. Ostatecznie kwoty wskazały nam cztery uczelnie: Uniwersytet Opolski i Uniwersytet Rzeszowski (kwoty za rok kalendarzowy) oraz Uniwersytet Jana Długosza w Częstochowie i Uniwersytet Szczeciński (kwoty za rok akademicki). Kwoty wynagrodzeń wypłaconych nauczycielom przez te uczelnie zostały zaprezentowane w tabeli poniżej.

Tabela 1. Kwoty wynagrodzeń wypłaconych nauczycielom opiekującym się studentami odbywającymi obowiązkowe praktyki opiekuńczo-wychowawcze.

	2021	2022	2023	2024
Uniwersytet Rzeszowski	405 695 zł	335 965 zł	297 730 zł	70 513 zł (na dzień 15.10.2024)
Uniwersytet Opolski	–	15 748 zł	10 682 zł	28 838 zł
Uniwersytet Jana Długosza	8 400 zł	18 282 zł	11 174 zł	
Uniwersytet Szczeciński	85 500 zł	72 930 zł	91 600 zł	

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji dostarczonych przez wskazane uczelnie.

Uniwersytet Opolski i Rzeszowski przedstawiły dane za rok kalendarzowy, podczas gdy Uniwersytet Jana Długosza i Szczeciński – dane za rok akademicki.

Uczelnie poprosiliśmy również o wskazanie, na podstawie czyjej decyzji (stanowisko) ustalane są stawki wynagrodzenia dla opiekunów praktyk. W przypadku tej kwestii na wszystkich uczelniach sytuacja wygląda podobnie – stawkę ustala rektor. Tak odpowiedział Uniwersytet Jagielloński, Uniwersytet Jana Długosza w Częstochowie, Uniwersytet Opolski, Uniwersytet Rzeszowski, Uniwersytet Szczeciński i Uniwersytet Zielonogórski. Na Akademii Nauk Stosowanych im. Józefa Gołuchowskiego stawkę ustala rektor w porozumieniu z kanclerzem, po uzyskaniu pozytywnej opinii założyciela. Pozostałych trzech uczelni (Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach, Uniwersytet w Białymstoku) wskazana kwestia nie dotyczy, ponieważ nie wypłacają one wynagrodzeń opiekunom praktyk.

Umowy zawierane z placówką

Większość pytanych uczelni udostępniła nam wzory umów zawieranych między uczelnią a placówką szkolną/oświatową. Wyjątkiem są uniwersytety **Zielonogórski i Rzeszowski**, które nie podpisują żadnej umowy z placówką, a jedynie bezpośrednio z nauczycielem. **Uniwersytet Szczeciński** nie podpisuje umowy z placówką: *w celu realizacji praktyki przez studenta do danej placówki przesyłane jest pismo (załącznik nr 2) wraz z drukiem umowy cywilno-prawnej dla opiekuna praktyk*. Niestety w załączniku otrzymaliśmy jedynie wzór umowy, bez pisma wysłanego szkole. Natomiast **Uniwersytet Jagielloński** odpowiedział, że informacja żądana w pytaniach dotyczących wzoru umowy z placówką oraz z nauczycielem *nie istnieje*.

Umowy i porozumienia między uczelnią a szkołą w sprawie organizacji praktyk studenckich zawierają zazwyczaj zapisy dotyczące:

- zobowiązań stron, np.:
 - ze strony szkoły: zapewnienia warunków do realizacji praktyk, wyznaczenie osoby odpowiedzialnej za praktykantów, sporządzenia karty informacyjnej z przebiegu praktyk, recenzji, zaświadczenia itp.;
 - ze strony uczelni: opracowanie programu praktyk, nadzór dydaktyczny nad przebiegiem praktyk;
- wynagrodzenia lub przeciwnie – zrzeczenia się roszczeń finansowych;
- warunków wypowiedzenia umowy i/lub warunków odwołania studenta z praktyki (np. gdy naruszy dyscyplinę pracy, w tym nie wykonuje zadań zawartych w programie praktyk).

Niektóre uczelnie zawierają w umowach (lub dołączonym aneksie) dane osobowe studenta/studentów, którzy mają odbyć praktykę w danej placówce. Nie wszystkie uczelnie zawierają w dokumentach wymiar godzinowy oraz termin realizacji praktyk.

Od **Uniwersytetu w Białymstoku** otrzymaliśmy kilka rodzajów umów: ogólnouniwersytecki wzór „Umowy o organizację praktyki zawodowej”, wzory umów Wydziału Biologii i Wydziału Matematyki (nie różniące się znacznie od wzorca ogólnouniwersyteckiego) oraz dwa dokumenty z Wydziału Filologicznego UWB, tj. wzór umowy o współpracy i wzór umowy patronackiej, w których pojawia się zobowiązanie szkoły do umożliwienia odbycia praktyk studentom wydziału. Dwa ostatnie wzory dokumentów nie zawierają żadnych szczegółowych ustaleń. Natomiast wzór „Umowy o organizację praktyki zawodowej” określa zobowiązania organizatora praktyk (szkoły), uczelni i... studenta. Zgodnie z zapisami umowy *Student zobowiązany jest do: 1) rozpoczęcia, realizowania i ukończenia praktyki – zgodnie z programem praktyk i terminem określonym w umowie, 2) przestrzegania ustalonego czasu odbywania praktyki oraz przepisów i zasad obowiązujących u Organizatora praktyki, w szczególności zasad bhp i ppoż., porządku obowiązującego w miejscu odbycia praktyki i regulaminu pracy, 3) dbania o zachowanie w tajemnicy informacji, których ujawnienie mogłoby narazić Organizatora praktyki na szkodę.*

Zaznaczmy, że student nie jest stroną tej umowy i nie podpisuje jej. Jest to umowa pomiędzy uczelnią a placówką, w której ma się odbywać praktyka – nie powinna więc regulować obowiązków studenta. Dodatkowo, w umowie znajduje się zapis *Organizator praktyki oświadcza, że w trakcie odbywania praktyki student nie będzie świadczył pracy na rzecz Organizatora praktyki na podstawie stosunku pracy lub innej umowy cywilnoprawnej.* To jest temat także warty uwagi, szczególnie gdy dotyczy studentów zaocznych, którzy pracują w swoich placówkach, podnoszą kwalifikacje i nie mogą otrzymywać wynagrodzenia w czasie trwania praktyki a jest to są ich jedyne środki utrzymania.

Nie jest to odosobniony przypadek. Obowiązki studenta, niebędącego stroną umowy reguluje także „Porozumienie-umowa o prowadzeniu praktyk studenckich”, którego wzór otrzymaliśmy od **ANSG w Ostrowcu Świętokrzyskim**. W dokumencie zapisano, że umawiające się strony, czyli uczelnia i placówka przyjmująca studentów na praktyki, *ustalają co następuje: (...) 3) Studenti są zobowiązani do zachowania tajemnicy zawodowej i przestrzegania przepisów o ochronie danych osobowych*. Niesprecyzowane wydaje się również samo pojęcie tajemnicy zawodowej w odniesieniu do studenta-praktykanta.

Nieco enigmatyczny zapis znajdziemy również we wzorze umowy obowiązującej na **Katolickim Uniwersytecie Lubelskim**: *KUL oświadcza, że Praktykant jest zobowiązany do przestrzegania przepisów powszechnie obowiązujących oraz przepisów wewnętrznie obowiązujących na KUL, w szczególności do posiadania ubezpieczenia NNW w czasie odbywania praktyk*. Prawdopodobnie uczelnia po prostu informuje studenta przed podjęciem praktyk m.in. o konieczności posiadania ubezpieczenia i obowiązujących przepisach związanych z realizacją praktyki, natomiast sam zapis, w którym to uczelnia oświadcza do czego zobowiązany jest praktykant wydaje się niestosowny.

Z kolei **Uniwersytet Jana Kochanowskiego** zawiera w swoim porozumieniu z placówką informację o odpowiedzialności materialnej studenta: *W przypadku wyrządzenia szkody przez studenta odbywającego praktykę w Szkole/Przedszkolu/Placówce systemu oświaty odpowiedzialność za tę szkodę ponosić będzie student, który ją wyrządził, o czym student zostanie poinformowany przez Uniwersytet przed podjęciem praktyki zawodowej*. Co prawda znajduje się tutaj dodatkowy zapis, podkreślający poinformowanie studenta o tym fakcie, natomiast po raz kolejny – student nie jest stroną tejże umowy i samodzielnie takiego zobowiązania nie podpisuje.

Niektóre uczelnie w umowie zawieranej z placówką zaznaczają, że osobna umowa zostanie zawarta bezpośrednio z opiekunem praktyk. Jednak opiekun pojawia się w umowie już na poziomie porozumienia uczelnia-szkola. Niektóre dokumenty zawierają jedynie zapis o konieczności wyznaczenia opiekuna praktyk przez placówkę, inne są bardziej szczegółowe. Na przykład **Uniwersytet Jana Długosza w Częstochowie** stawia wobec opiekuna konkretne wymagania – powinna być to osoba wybrana spośród *nauczycieli (wychowawców), którzy osiągają wyróżniające wyniki w pracy dydaktyczno-wychowawczej, uczą przedmiotu zgodnie z wyuczoną specjalnością i posiadają stopnie specjalizacji zawodowej (warunek niekonieczny)*. Ponadto powinien być wybrany w porozumieniu z przedstawicielami uczelni. Uniwersytet Jana Długosza w Częstochowie wymienia również powinności opiekuna, który poza realizowaniem planu praktyk, powinien także *uczestniczyć w pracach zespołów praktyk pedagogicznych uczelni poświęconych omawianiu spraw dotyczących praktyk studenckich*. Wymienione zapisy znajdują się w umowie o organizację praktyki śródrocznej. Natomiast w przypadku praktyki ciągłej umowa jest bardziej ogólnikowa, ale zobowiązuje zakład pracy m.in. do zapewnienia studentowi odpowiedniego stanowiska pracy, urządzeń i materiałów, czy też umożliwienie studentom korzystania z biblioteki

oraz urządzeń socjalnych i kulturalnych. Drugi z tych zapisów nie pojawia się w przypadku praktyki śródrocznej. Ciekawe jest też, że w przypadku praktyki ciągłej UJD *opiekunem praktyk* określa się przedstawiciela uczelni, tymczasem nauczyciel jest *opiekunem praktykantów*.

Umowy zawierane z opiekunem praktyk

Uczelnie, które nie wypłacają opiekunom praktyk żadnego wynagrodzenia – nie zawierają także z nimi umów. Praktyki odbywają się jedynie na podstawie umowy lub porozumienia z placówką oświatową. Spośród pytaných przez nas uczelni są to: **Akademia Nauk Stosowanych im. Józefa Gołuchowskiego, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach i Uniwersytet w Białymstoku**. Wzoru umowy nie przesłał nam także Uniwersytet Jagielloński, twierdząc, że żądana informacja nie istnieje (podobnie jak wzór umowy z placówką oświatową). Uniwersytet Zielonogórski z kolei odpowiedział, że nie organizuje praktyk opiekuńczo-wychowawczych. Ostatecznie otrzymaliśmy więc wzory umów od czterech uczelni: Uniwersytetu Opolskiego, Uniwersytetu Szczecińskiego, Uniwersytetu Rzeszowskiego i Uniwersytetu Jana Długosza w Częstochowie. W przypadku ostatniej uczelni wzór umowy dotyczy praktyk śródrocznych, podczas gdy praktyki ciągłe są bezpłatne i umowa z nauczycielem nie jest zawierana.

Wzory przesłane przez UJD, UO i USz to umowy zlecenie. Zawierają one standardowe elementy umowy zlecenie, w tym: dane zleceniodawcy i zleceniobiorcy, termin wykonania, warunki odbioru pracy i rozliczenia wynagrodzenia czy klauzulę RODO. Przedmiot umowy został określony w następujący sposób:

Uniwersytet Opolski: Zleceniodawca powierza, a Zleceniobiorca przyjmuje do realizacji usługi obejmujące prowadzenie/opiekę nad śródrocznymi praktykami pedagogicznymi/opiekuńczo-wychowawczymi studentów Uniwersytetu Opolskiego w związku z pełnieniem funkcji ... w szkole/placówce: ...

Uniwersytet Szczeciński: Zleceniodawca zleca a Zleceniobiorca zobowiązuje się do sprawowania opieki w czasie odbywania praktyki i dopilnowania właściwego wykonania programu praktyki pedagogicznej przez studenta.

Uniwersytet Jana Długosza w Częstochowie: Zamawiający zleca, a Zleceniobiorca zobowiązuje się do wykonania następujących prac: Sprawowanie opieki nad studentami studiów stacjonarnych/niestacjonarnych kierunku..., stopnia..., roku... odbywającymi praktykę śródroczną.

Dodatkowo w umowie przedstawionej przez Uniwersytet Opolski znalazł się także zapis odnoszący się do kwalifikacji nauczyciela-opiekuna praktyk:

Zleceniobiorca oświadcza, że posiada umiejętności i kwalifikacje do wykonania zleconych czynności, ponadto zobowiązuje się do wykonywania powierzonych czynności z uwzględnieniem najnowszych zdobyczy wiedzy zawodowej, właściwej dla przedmiotu niniejszej umowy.

Z kolei wzór umowy przedstawiony przez Uniwersytet Jana Długosza w Częstochowie uwzględnia także zapisy dotyczące czynników ryzyka, bezpieczeństwa i higieny pracy, a nawet zachowania w przypadku niebezpieczeństwa i ewakuacji:

Zleceniobiorca oświadcza, że

*- jest świadomy czynników ryzyka i zagrożeń dla zdrowia związanych z realizacją umowy
- zobowiązuje się do stosowania i przestrzegania zasad higieny i bezpieczeństwa pracy, a w szczególności:*

- 1. wykonywania pracy w sposób zgodny z przepisami i zasadami bezpieczeństwa i higieny pracy,*
- 2. dbania o należyty stan mienia Zleceniobiorcy oraz o porządek i ład w miejscu wykonywania pracy*
- 3. stosowania środków ochrony zbiorowej, a także używania środków ochrony indywidualnej oraz odzieży i obuwia roboczego, o ile charakter wykonywanej pracy tego wymaga,*
- 4. niezwłocznego zawiadomienia Zleceniodawcy o zauważonym w UJD wypadku albo zagrożeniu życia lub zdrowia ludzkiego oraz ostrzegania współpracowników i innych osób znajdujących się w rejonie zagrożenia o grożącym im niebezpieczeństwie,*
- 5. współdziałania ze Zleceniodawcą w czasie ewakuacji, w sytuacji pożaru oraz w przypadku konieczności udzielenia pomocy ofiarom wypadków.*

Nieco inaczej wyglądają wzory umów obowiązujące na Uniwersytecie Rzeszowskim. W latach 2021/2022 i 2022/2023 zarówno w przypadku praktyki programowej, jak i praktyki programowej śródrocznej uczelnia podpisywała z opiekunem praktyk umowę o dzieło. Umowy zawierały standardowe elementy analogicznie do umów zlecenia opisanych powyżej. Po danych nauczyciela (wykonawcy) znajduje się zapis spełniająca(y) wymagania kwalifikacyjne określone w ustawie „Karta Nauczyciela” i w przepisach wykonawczych dotyczących kwalifikacji nauczycieli. Zakres przedmiotowy umowy został określony jako:

1. *Opracowanie szczegółowego programu praktyk i harmonogramu na podstawie wytycznych z Kolegium Nauk...,*
2. *udzielenie studentowi(om) wsparcia merytorycznego i organizacyjnego podczas realizacji zadań,*
3. *prowadzenie bieżących konsultacji ze studentem(ami) w czasie odbywania praktyki,*
4. *potwierdzenie realizacji praktyk w dzienniczku praktyk studenta(ów),*
5. *sporządzenie pisemnej opinii o studencie(tach), zgodnie z arkuszem uwag i spostrzeżeń.*

(Sytuacja zmieniła się w roku akademickim 2023/24) W przypadku praktyki śródrocznej uczelnia zaczęła podpisywać z nauczycielami umowę zlecenie w następującym zakresie:

Zleceniodawca zleca a Zleceniobiorca zobowiązuje się do wykonania czynności polegających na przeprowadzeniu programowych studenckich praktyk zawodowych śródrocznych w semestrze zimowym/letnim roku akademickiego... dla niżej wskazanych grup.

Umowa nie zawiera żadnych szczegółowych wytycznych co do zakresu i przebiegu praktyk poza zapisem *Programowa praktyka zawodowa będzie realizowana w oparciu o standard kształcenia nauczycieli*. Przypomnijmy, że Uniwersytet Rzeszowski nie podpisuje umowy w sprawie praktyk z placówką oświatową. W takiej sytuacji umowa podpisywana z nauczycielem-opiekunem praktyk jest jedynym dokumentem, w którym takie informacje mogłyby się znaleźć (i znajdowały się we wzorach umów z poprzednich lat).

Największym zaskoczeniem okazał się wzór umowy o dzieło, podpisywanej z opiekunami *praktyk programowych*. Przedmiotem umowy nie są bowiem praktyki same w sobie – ich prowadzenie czy opieka nad studentami, którzy je odbywają, ale sporządzenie recenzji, zawierającej określone elementy.

1. *Na podstawie niniejszej umowy Wykonawca zobowiązuje się do wykonania dzieła polegającego na sporządzeniu recenzji po przeprowadzonej programowej praktyce zawodowej (dalej: Praktyka programowa) studenta(ów) Uniwersytetu Rzeszowskiego.*
2. *Zakres przedmiotowy niniejszej umowy obejmuje sporządzenie pisemnej recenzji o studencie(tach), która powinna zawierać analizę i ocenę m.in. następujących elementów:*
 - *opanowania materiału rzeczowego przez studenta,*
 - *poprawność podejmowanych przez studenta działań dydaktycznych oraz umiejętności nawiązywania kontaktu z uczniami i dostosowywania sposobu komunikowania się do poziomu rozwoju uczniów,*
 - *umiejętność modyfikacji działań dydaktyczno-wychowawczych przez studenta,*
 - *dbałości o potrzeby uczniów (potrzeby emocjonalne, zapewnienie bezpieczeństwa itp.),*
 - *zaangażowania w pracę (sumienność, odpowiedzialność, kultura osobista, uczestniczenie w pracach na terenie placówki oświatowej),*
 - *przygotowania studenta do pracy w zawodzie nauczyciela.*
3. *Praktyka programowa, o której mowa w ust. 1, odbywa się na podstawie programu praktyk i harmonogramu praktyk opracowanych na podstawie wytycznych z Kolegium Nauk...*

Co prawda w umowie zaznaczono, że recenzja ma zostać sporządzona po przeprowadzeniu praktyki, jednak wyraźnie to właśnie recenzja, a nie praktyka, jest postawiona w centrum i to ona stanowi przedmiot umowy. Wybór umowy o dzieło może także wynikać z faktu, że jest ona obciążona mniejszymi składkami i dzięki temu wynagrodzenie na rękę dla opiekuna będzie wyższe. W tego typu umowie musimy wykazać konkretny produkt i tu znalezionym rozwiązaniem jest recenzja. Zgodnie z przedstawionymi wcześniej zasadami wynagrodzenia, opiekun praktyki otrzymuje 40 zł za *sporządzenie recenzji o studencie, obejmującej analizę i ocenę jednego tygodnia praktyki*.

Kolejną kwestią są wynagrodzenia dla kierowników i opiekunów praktyk z ramienia uczelni. Nie zapytaliśmy o to w naszym wniosku, ale znaleźliśmy informacje w regulaminach i zarządzeniach rektorów o tym, jak to wygląda na niektórych polskich uczelniach. Uniwersytet Jagielloński podaje, że *za kierowanie lub sprawowanie opieki nad studenckimi praktykami zawodowymi* pracownikowi uczelni przysługuje jednorazowy dodatek w wysokości od 790 do 1592 zł⁹

⁹Zarządzenie nr 75 Rektora Uniwersytetu Jagiellońskiego z dnia 18 lipca 2024 roku. https://cso.uj.edu.pl/documents/54627/155219515/zarz_75_2024.pdf/3d677817-0185-410e-a15a-a3dd09658ce5. [dostęp: 23.04.2025].

(w zarządzeniu nie podano czy jest to kwota brutto czy netto). Na Uniwersytecie Warszawskim taki dodatek może wynosić do 32,5% minimalnego wynagrodzenia profesora¹⁰, które obecnie wynosi 9370 zł, a więc do 3045 zł. Z kolei na Uniwersytecie Zielonogórskim jest to 22% stawki profesora przy liczbie do 50 studentów, 25% stawki profesora przy liczbie od 51 do 100 studentów i 27% stawki profesora przy liczbie od 101 do 200 studentów¹¹. Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach ustala stawkę dodatku w relacji do wynagrodzenia asystenta, pełny zapis z regulaminu wynagrodzeń brzmi:

1. *Nauczycielowi akademickiemu za kierowanie studenckimi praktykami zawodowymi lub sprawowanie opieki nad tymi praktykami przysługuje jednorazowo w danym roku akademickim wynagrodzenie dodatkowe w wysokości nieprzekraczającej 65% stawki minimalnego wynagrodzenia zasadniczego asystenta, określonego w załączniku do Regulaminu.*
2. *Nauczycielowi akademickiemu za sprawowanie opieki nad studenckimi praktykami zawodowymi może być przyznany w danym roku akademickim w okresie od października do lipca comiesięczny dodatek zadaniowy. Zasady przyznawania dodatków zadaniowych określa zarządzenie rektora wydane z zachowaniem uprawnień związków zawodowych¹².*

Stawka w wysokości do 65% wynagrodzenia asystenta obowiązuje też na Uniwersytecie w Białymstoku¹³ (dodatkowo uzależniona jest od jest od liczby studentów i długości trwania praktyk), Uniwersytecie Wrocławskim¹⁴, Uniwersytecie Gdańskim¹⁵ i Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu¹⁶. Kwota dodatku w wysokości 65% wynagrodzenia asystenta pojawia się m.in. w już nieobowiązującym rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 2 grudnia 2016 roku w sprawie warunków wynagradzania za pracę i przyznawania innych świadczeń związanych z pracą dla pracowników zatrudnionych w uczelni publicznej.

¹⁰Zarządzenie nr 9 Rektora Uniwersytetu Warszawskiego z dnia 17 stycznia 2020 roku w sprawie ustalenia Regulaminu Wynagradzania na Uniwersytecie Warszawskim. <https://monitor.uw.edu.pl/Lists/Uchway/Attachments/5240/M.2020.26.Zarz.9.pdf>. [dostęp: 23.04.2025].

¹¹Uniwersytet Zielonogórski. Regulamin wynagradzania. http://ksztalcenie-old.uz.zgora.pl/html/akty_prawne/Regulamin-wynagradzania-UZ-012023.pdf. [dostęp: 23.04.2025].

¹²Zarządzenie nr 56/2025 Rektora Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach z dnia 26 marca 2025 roku w sprawie wprowadzenia Regulaminu wynagradzania pracowników Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach. https://bip.ujk.edu.pl/zarzadzenie_nr_56_2025.html. [dostęp: 23.04.2025].

¹³Załącznik do Zarządzenia 47 Rektora Uniwersytetu w Białymstoku z dnia 17 lipca 2024 roku. Regulamin wynagradzania pracowników Uniwersytetu w Białymstoku. <https://uwb.edu.pl/pracownik/regulamin-pracy>. [dostęp: 23.04.2025].

¹⁴Zarządzenie Nr 28/2021 Rektora Uniwersytetu Wrocławskiego z dnia 17 marca 2021 r. w sprawie wprowadzenia Regulaminu wynagradzania pracowników Uniwersytetu Wrocławskiego. <https://hr.uwr.edu.pl/wp-content/uploads/sites/158/2024/02/6.-Regulamin-wynagradzania.pdf>. [dostęp: 23.04.2025].

¹⁵Regulamin wynagradzania pracowników Uniwersytetu Gdańskiego. https://bip.ug.edu.pl/sites/default/files/nodes/akty_normatywne/116848/files/tj_reg_wynagradzania_ug_2024.pdf. [dostęp: 23.04.2025].

¹⁶Regulamin wynagradzania pracowników Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. https://bip.amu.edu.pl/___data/assets/pdf_file/0020/523055/ZR-438-2023-2024-Zal.pdf. [dostęp: 23.04.2025].

W regulaminach wynagradzania często zawarta jest dodatkowa informacja, że ostateczna wysokość wynagrodzenia zależy od liczby studentów odbywających praktykę, długości trwania praktyk, czy złożoności zadań związanych ze sprawowaną opieką. W każdym przypadku chodzi o dodatek do wynagrodzenia wypłacany jednorazowo, raz w roku, za pełnienie funkcji koordynatora/uczelnianego opiekuna praktyk. Dane pochodzą z ogólnych regulaminów wynagradzania na uczelniach – nie odnoszą się więc do praktyk nauczycielskich, ale praktyk zawodowych odbywanych przez studentów różnych kierunków.

Liczba studentów, którzy odbyli praktyki

Od roku akademickiego 2021/2022 do 2023/2024 praktyki w placówkach oświatowych odbyło blisko 25 tys. studentów dziewięciu badanych uczelni. Odpowiedzi nie uzyskaliśmy od Uniwersytetu Jagiellońskiego, który odmówił podania liczby studentów-praktykantów powołując się na przepis o informacji przetworzonej. Z kolei Uniwersytet Jana Długosza w Częstochowie podał liczbę studentów odbywających praktyki ciągłe, ale zadeklarował, że nie posiada danych w zakresie praktyk śródrocznych. Szczegółowe dane dotyczące liczby studentów odbywających praktyki z ramienia poszczególnych uczelni przedstawiamy w tabeli poniżej.

Tabela 2. Liczba studentów poszczególnych uczelni, którzy odbyli praktykę w szkołach lub placówkach oświatowych.				
	2021	2022	2023	2024
Uniwersytet Opolski*	–	177	297 730 zł	431 (do dnia 24.10.2024)
Akademia Nauk Stosowanych im. Józefa Gołuchowskiego	255	246		135
Katolicki Uniwersytet Lubelski	206	222		198
Uniwersytet Jana Długosza w Częstochowie (praktyki ciągłe)	391	468		649
Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach	1917	1631		1516
Uniwersytet Rzeszowski	3432	3057		2722
Uniwersytet Szczeciński	1100	853		841

Uniwersytet w Białymstoku	575	635	710
Uniwersytet Zielonogórski	680	702	614

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji dostarczonych przez wskazane uczelnie.

* Uniwersytet Opolski przedstawił dane za rok kalendarzowy, podczas gdy pozostałe uczelnie – za rok akademicki.

Liczba nauczycieli-opiekunów praktyk

Łącznie nad studentami siedmiu z badanych uczelni opiekę w zakresie praktyk sprawowało 14,5 tys. nauczycieli. Uniwersytet w Białymstoku nie prowadził rejestru nauczycieli sprawujących opiekę nad studentami odbywającymi praktykę. Również Uniwersytet Jagielloński i Katolicki Uniwersytet Lubelski odpowiedziały, że nie posiadają takiej informacji. Uniwersytet Jana Długosza w Częstochowie podał, że liczba nauczycieli-opiekunów praktyk ciągłych jest równa liczbie studentów odbywających te praktyki, jednak uczelnia nie zawierała z nimi umów (za ten rodzaj praktyk nauczycielom nie było wypłacane wynagrodzenie).

Tabela 3. Liczba nauczycieli, którzy w porozumieniu z uczelnią sprawowali opiekę ze strony szkoły lub placówki oświatowej nad studentami odbywającymi praktykę.

	2021/2022	2022/2023	2023/2024	Łącznie	Liczba studentów (2021-2024)
Akademia Nauk Stosowanych im. Józefa Gołuchowskiego	232	225	121	578	636
Uniwersytet Jana Długosza w Częstochowie (praktyki ciągłe)	391	468	649	1508	1508
Uniwersytet Jana Długosza w Częstochowie (praktyki śródroczne)	13	26	20	59	b.d.
Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach**	1770			1770	5064
Uniwersytet Opolski*	168	331	212	711	921
Uniwersytet Rzeszowski**	8513			8513	9211

Uniwersytet Szczeciński**	790	790	2794
Uniwersytet Zielonogórski**	644	644	1996

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji dostarczonych przez wskazane uczelnie.

*Uniwersytet Opolski przedstawił dane za lata kalendarzowe (2022, 2023, 2024).

** Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach, Rzeszowski, Szczeciński i Zielonogórski podały dane sumaryczne, bez podziału na lata.

Zestawiając te dane zauważymy, że na jednego nauczyciela przypada opieka nad praktykami od 1 do 3,5 studenta. W przypadku praktyk śródrocznych na Uniwersytecie Jana Długosza w Częstochowie, uczelnia nie podała liczby studentów, ale zawarła informację, że jeden nauczyciel sprawuje opiekę nad grupą 10–12 praktykantów.

Liczba umów

Uczelnie zapytaliśmy również ile umów i na jaką liczbę godzin praktyk podpisały z nauczycielami sprawującymi opiekę nad studentami odbywającymi praktykę. Niestety, informacje dostarczone przez uczelnie są w wielu miejscach wybrakowane. Jak już wspomniano, nie wszystkie uczelnie podpisują z nauczycielami jakąkolwiek umowę. Spośród instytucji, którym zadaliśmy pytania, nie robi tego: Akademia Nauk Stosowanych im. Józefa Gołuchowskiego, Katolicki Uniwersytet Lubelski, Uniwersytet w Białymstoku. Uniwersytet Jagielloński deklaruje, że nie posiada takich informacji (nie przedstawił także wzoru umowy, i nie posiada informacji o liczbie nauczycieli sprawujących opiekę nad studentami odbywającymi praktykę). Ostatecznie uzyskaliśmy więc odpowiedź sześciu uczelni, z czego dwie niekompletne, ponieważ na część pytania odnoszącą się do liczby godzin praktyk, na jaką zostały zawarte umowy z nauczycielami nie odpowiedział Uniwersytet Opolski (uznając, że jest to informacja przetworzona) i Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach (bez przyczyny).

Tabela 4. Liczba umów, które zostały podpisane z nauczycielami sprawującymi opiekę ze strony szkoły lub placówki oświatowej nad studentami odbywającymi praktykę, w zestawieniu z liczbą studentów

	2021/2022	2022/2023	2023/2024	łącznie	Liczba studentów (2021–2024)
Uniwersytet Jana Długosza w Częstochowie (praktyki	12	20	17	49	1 030
Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach	2 509			2 509	b.d.

Uniwersytet Opolski*	378	453	261	1 092	b.d.
Uniwersytet Rzeszowski	8 581			8 581	650 254
Uniwersytet Szczeciński	1 373			1 373	58 586
Uniwersytet Zielonogórski	244	211	189	644	42 770

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji dostarczonych przez wskazane uczelnie.

*Uniwersytet Opolski przedstawił dane za lata kalendarzowe (2022, 2023, 2024)

Uniwersytet Jana Długosza w Częstochowie w zakresie praktyk ciągłych odpowiedział:

Liczbę godzin praktyk ciągłych określają Plany studiów dla każdego kierunku. Praktyki organizowane są na podstawie umowy o organizację praktyki ciągłej. Praktyki są bezpłatne więc Uczelnia nie zawiera umów z nauczycielami sprawującymi opiekę nad studentami.

Dofinansowanie

Żadna z dziesięciu uczelni, które odpowiedziały na nasze pytania nie otrzymuje dofinansowania od jednostki samorządu terytorialnego, ani innych podmiotów na realizację obowiązkowych praktyk opiekuńczo-wychowawcze przez studentów.

Podsumowanie

Nauczyciele i nauczycielki to podstawa systemu edukacji. Szkoła jest przestrzenią wielowymiarową i w każdym z nich – czy myślimy o lekcji, pracy wychowawczej, wyjściach czy wyjazdach, współpracy z rodzicami, atmosferze itd. – nie do przecenienia jest rola nauczycieli/nauczycielek. Jeśli do tego dodamy kwestię reformy, czyli potrzebę kreowania szkoły na nowo, o czym w Polsce coraz częściej się mówi, to powinno być jasne, że bez odpowiednio przygotowanej kadry pedagogicznej ta zmiana się po prostu nie wydarzy. Owocem reformy powinna być lepsza szkoła, bardziej dopasowana do wyzwań współczesnego świata, z większą uważnością na proces uczenia młodego człowieka. Nie mniej ważnym jej aspektem – jeśli nie kluczowym – powinno być sensowniejsze przygotowanie do pracy w zawodzie nauczycielskim. To z pewnością wpłynęłoby zarówno na dobrostan ludzi pracujących w szkole, jak i na postrzeganie nauczycieli i nauczycielek w społeczeństwie. Zmiana polskiej szkoły na lepszą oraz większy prestiż zawodu nauczycielskiego nie zaistnieją, jeśli nie zadbamy o bardziej przemyślaną organizację praktyk nauczycielskich. Praktyka nauczycielska nie powinna być ważną sprawą tylko dla studenta/studentki. **W tym procesie ważne są bowiem trzy podmioty: uczelnia, szkoła oraz samorząd. Od ich współpracy i wspólnego wypracowania modelu praktyki zależy nasza edukacja.**

Nie przygotowujemy dobrze nauczycieli i nauczycielek do tego wymagającego zawodu, nie przekonamy ich do sensowności i atrakcyjności tej pracy, jeśli praktyki nauczycielskie będą traktowane jak dotychczas. Raport dotyczący praktyk nauczycielskich jest bardzo pesymistyczny. Wydaje się, że te praktyki to problem nie tylko dla szkoły, do której studentka/student na praktykę się zgłasza. To również trudność dla uczelni, wydziałów kształcących do tego zawodu. Chaos pogłębiają duże różnice związane z wynagrodzeniem dla szkolnych opiekunów takiej praktyki oraz kształtem zawieranych umów. To ewidentnie pokazuje, że w naszym systemie edukacji nie jest to zaplanowane ani szczególnie zauważone. **Wynagrodzenie za taką pracę jest bardzo niskie, a niekiedy nie ma go wcale.** Rozwiązaniem byłoby ujednolicenie tych stawek, lub wyznaczenie wspólnej stawki minimum. Zastanawiające są też **błędy w umowach między uczelniami a placówkami edukacyjnymi.**

Zauważamy pilną potrzebę ujednolicenia wynagrodzenia za odpowiedzialną pracę nauczyciela – opiekuna osoby przygotowującej się do pracy w tym zawodzie. Niezwykle ważną kwestią jest podwyższenie tej kwoty. Polscy nauczyciele i nauczycielki są wypaleni, niedowartościowani i sfrustrowani. Trudno w takiej sytuacji oczekiwać, że będą podejmować się z chęcią i oddaniem dodatkowej pracy – jako opiekuna praktyk trwających kilka lub kilkanaście tygodni za kwotę, która wystarczy jedynie na książki lub bilet do teatru. Te kwoty powinny być znacząco wyższe, powinny zachęcać nauczycieli pracujących w szkole, by wprowadzali nowych do zawodu. Przy obecnych brakach kadrowych w szkołach jest to naprawdę opłacalne. Bycie wybranym, profesjonalnym opiekunem praktyki może być także kolejnym krokiem zawodowym w karierze

nauczyciela. Wymaga to jednak dobrej organizacji, współpracy środowiska akademickiego ze szkolnym i władzami lokalnymi.

Wydaje się, że sposób finansowania praktyk nauczycielskich powinien być opracowany w porozumieniu z uczelniami na poziomie centralnym, koniecznie we współpracy z samorządami. **Brak wsparcia – głównie finansowego – od jednostek samorządu terytorialnego** to ogromny problem w organizacji praktyk i dla uczelni, i dla szkół. Wątek finansowy, czyli bardziej atrakcyjne wynagrodzenie dla osoby sprawującej opiekę nad studentem/studentką (przyszłą kadra pedagogiczną), to w tym temacie problem kluczowy. Wydaje się, że jego przemyślane rozwiązanie zwiększyłoby jakość kształcenia nauczycieli i nauczycielek w naszym kraju. **Zaciekawiające i jednocześnie budzące niepokój jest również to, jak mało uczelnie odpowiedziało na pytania dotyczące organizacji praktyk nauczycielskich.** Uczelnie kształcące przyszłych nauczycieli i nauczycielki biorą odpowiedzialność za przygotowanie do zawodu – tak wielowymiarowego, wymagającego, ważnego społecznie – i nie mają potrzeby o tym informować, nie uważają za zasadne dzielić się wiedzą w tym zakresie.

Praktyki nauczycielskie są integralną i priorytetową kwestią programu kształcenia. W dobrym systemie edukacji powinno być tak, że uczelnie i instytucje przygotowujące człowieka do pracy w szkole współpracują z wieloma odpowiednio dobranymi szkołami z różnych etapów edukacji, w różnych regionach kraju. Studenci i studentki powinni obserwować lekcje, szkolne zajęcia (również zebrania z rodzicami) oraz mieć możliwość je prowadzić – najpierw częściowo, następnie samodzielnie. Wszystkie etapy praktyk powinny być powiązane z refleksyjną analizą – indywidualną, jak i zespołową, tzn. w kontakcie z nauczycielem-opiekunem praktyki oraz w grupie innych studentów. Dlatego niezwykle ważna wydaje się tu współpraca uczelni przygotowującej do pracy w zawodzie nauczycielskim ze szkołą oraz współpraca opiekuna takiej praktyki na uczelni z opiekunem w szkole, czyli z nauczycielem/praktykiem/mentorem. Bez takiej współpracy – ujednoliconej w kwestiach merytorycznych, jaki i organizacyjnych, oraz atrakcyjnej finansowo – nie można myśleć, że damy radę zmienić polską szkołę na lepszą. Jest duża szansa, że doświadczenie zdobyte podczas praktyki nauczycielskiej wpłynie na decyzję o pracy w tym zawodzie. Czy rzeczywiście nas na to nie stać?

Najwyższy czas przestawić się w tej ważnej dla systemu edukacji kwestii z myślenia jakoś na jakość.

S sieć
O organizacji
S społecznych
dla edukacji